

Faruk TURİNAY

**Suçta ve Cezada
Kanunilik İlkesinin
Anayasal Temelleri**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
İÇİNDEKİLER.....	VII
KISALTMALAR.....	XIII
GİRİŞ.....	3

Birinci Bölüm

Kanunilik İlkesinde Terminoloji ve Kavramların İncelenmesi

I. Kanunilik Prensibinin Genel Anlamı.....	7
II. Suç ve Ceza Bakımından Kanunilik İlkesi	12
III. Terimler ve Kavramlar.....	16
A. “Suç”	17
B. “Ceza”	20
C. Üçlü Bir Matruşkanın İncelenmesi	21
1. “Kanun”	21
2. “Kanunî”	29
3. “Kanunilik”	30

İkinci Bölüm
Hukuk Devleti ile Kanunilik İlişkisinin
Kurulması

I.	Hukuk Devletinin Mahiyeti.....	36
A.	Hukuk Devletinin Siyasi ve Hukuki Yönleri.....	36
B.	Hukuki Boyutuyla ‘Rechtsstaat’.....	39
C.	Beklentiler ve Neticeler	43
D.	Pozitivizmden Realizme: Hukuk Devletinin Uygulama Sorunu	46
II.	Hukuk Devleti-Kanun Devleti İlişkisi.....	48
A.	Hukuk ve Kanunun Ayrışması.....	49
B.	Hukuk Düzeninde Devamlılık Sorunu	50
C.	Kural-Uygulama Koşutluğu.....	51
D.	Kanunun Muhatabı ve Kuralın Algılanması Sorunu:“Tampon Bölge Teorisi”	52
III.	Hukuk Devletinin Bir Unsuru Olarak Kanunilik.....	54
A.	Kanun İnhisarının Önemi.....	55
B.	Dacey: Hukuk Devletinin Üç Anlamında Kanunilik	57
C.	Hukuki Himayenin Rasyonelleştirilmesi: Kılıç ve Asa.....	60
D.	Alt Unsurların Paralelliğinin Değerlendirilmesi.....	61

Üçüncü Bölüm
Kanunilik İlkesinin Kuramsal Yapısı ve
Anayasal Düşünce

I.	Kanunilik Prensibi ile Anayasal Düşünce Arasındaki Bağlantının Kurulması.....	68
A.	Kuvvetler Ayrılığı ve Kanunilik İlişkisi.....	69
B.	Cezalandırma Yetkisi ve Kanunilik.....	73
1.	Leviathan’da Cezalandırma Yetkisinin Kaynağı	73

2. Cezalandırmanın Anayasal Niteliği.....	75
3. Cezalandırma Yetkisinin Kullanımında Kanuniliğin Sorgulanması	77
4. Gramatica'nın ve Nuvolone'nin Katkısı.....	79
C. Toplumsal Sözleşme: Kanunun ve Kanuniliğin Meşrulaştırılması.....	82
1. Kuralların Sınıflandırılması ve Modern Hukuk Düşüncesi	82
2. Kanuna ve Toplumsal Sözleşmeye Uygunluğun Özdeşliği	84
3. Sözleşmeci Olmayan Düşüncede Kanunilik Yaklaşımı	85
II. Kanunilik Prensibinin Felsefi Temelleri	88
A. XVII. Yüzyılda Kanuniliği Düşünmek: Thomas Hobbes	88
1. Suçun Konumunun Belirlenmesi.....	88
2. Kanunun İşlevi.....	90
3. Cezanın Derecelendirilmesi ya da Tanımlanması.....	91
4. Cezalandırma Yetkisinin Sözleşme-dışı Kaynağı.....	93
B. Kanunların Ruhunda ve İran Mektuplarında Kanunilik: Montesquieu	95
1. Yönetim Şeklinin Kanunilik Düşüncesine Tesiri	96
2. Hâkimin Yetkisinin Kısıtlanmasının Yöntemi.....	97
3. "Bill d'Atteindre" ve İran Mektuplarından Bir Örnek.....	99
C. Voltaire ve Bazı Fransız Aydınlar	101
D. Cezai Adaletin Kanunla Kurulması: Beccaria.....	102
1. Usulün Önemi ve Kanunun Anlaşılabilirliği	103
2. Prensibin Kapsamının Genişletilmesi	104
3. Kanunilik Unsurlarının Hayata Geçirilmesinin Yararları	106
E. Geçmişe Etkililik ve Hâkimin Sınırlanması: Jeremy Bentham	109

Dördüncü Bölüm

Kanunilik İlkesinin Unsurları

I.	Alt İlkelere Genel Bir Bakış	114
A.	Kanunilik İlkesinin Anayasa Hukukuna Dâhil Edilmesi	116
B.	Asıl Kanun ile İkame Kanununun Farkı	119
C.	Prensibin Yapısında Unsurların Önemi	120
II.	Lex Scripta / Yazınlık	125
III.	Lex Certa / Belirlilik	127
A.	Gerekçeler: Bilinme, Nesnellik ve Hürriyetin Kısıtlanması... 128	
B.	Kanundaki Kavramların Tanımlanması Meselesi	132
C.	Fransız ve Türk İçtihatları Işığında Kanunun Bütünlüğü Sorunu	135
D.	Belirlilik İlkesinin Somutlaştırılması ve Konumunun Tespiti	141
IV.	Öngörülebilirlik	150
A.	Kanunun Öngörülmesi Gerekliğinin Teorik Kökenleri	151
B.	İktisadi Gerçeklik, Anayasallık Ve Kanunilik.....	152
V.	Lex Stricta veya Kıyas Yasağı	157
VI.	İdarenin Suç ve Ceza Yaratamaması.....	160
A.	Yürütmenin Diğer Erklerden Farklılığı	161
B.	İdarenin Düzenleme Yetkisinin Sınırları.....	163
C.	Bakanlar Kurulunun Niteliğinin Etkisi.....	167
D.	Kanun Hükmünde Kararnamenin Düzenleyiciliği.....	170
VII.	Lex Praevia veya Geçmişe Yürüme Yasağı.....	173
A.	Yasağın Gerekçeleri	174
B.	Bir İstisna: Lehe Kanun Prensibi	176
VIII.	Prensibe Yöneltilen Bazı Eleştirilerin Tartışılması.....	177
A.	Öngörülebilirlik Unsuru Her Zaman Geçerli Midir?	178
B.	Geçmişe Yürüme Yasağına İlişkin Makul İstisnalar	180
C.	Belirliliğin Sakıncası	182
D.	Kanunun Niteliği	184

E. Kanunlaştırma Sürecinin İhmal Edilen Etkisi	185
--	-----

Beřinci Bölüm

Kanunilik İlkesinin Pozitif Hukuka Yansıması

I. Anayasal Belgelerde Kanunilik.....	188
A. İngiliz Anayasal Belgeleri.....	189
1. Magna Carta Libertatum	189
2. Habeas Corpus Act.....	193
B. Osmanlı-Türk Anayasal Belgeleri	195
1. Tanzimat Fermanı	196
2. Islahat Fermanı.....	198
II. Uluslararası Metinlerde Kanunilik.....	200
A. Philadelphia Kongresi Kararları.....	201
B. Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Beyannamesi.....	202
C. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi	206
D. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi	208
E. Afrika İnsan ve Halkların Hakları Sözleşmesi	212
III. Anayasal Seviyedeki Düzenlemeler.....	215
A. Osmanlı-Türk Anayasaları	216
1. Kanun-u Esasi ve 1909 Deęişiklięinin Getirdikleri	216
2. 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu	218
3. 1924 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu.....	219
4. 1945 Anayasası	222
5. 1961 Anayasası.....	224
6. Bir Antrparantez: Kanunculuk (<i>Legalism</i>) Eğilimi ve 1982 Anayasası	226
B. Fransız V. Cumhuriyet Anayasası	232
C. Amerika Birleşik Devletleri Anayasası.....	233
D. 1947 İtalyan Anayasası	236

GENEL DEĞERLENDİRME	239
BİBLİYOGRAFYA.....	245
DİZİN	267